

V Bruseli 26. februára 2025
(OR. en)

6350/25

SOC 80
EMPL 54
AG 18
COH 5
SAN 58

POZNÁMKA

Od:	Predsedníctvo
Komu:	Výbor stálych predstaviteľov/Rada
Predmet:	Európsky semester 2025: Výzvy spojené s demografickou transformáciou – stimuly a systémové riešenia na podporu dobrovoľnej dlhšej profesionálnej činnosti starších osôb – diskusia o smerovaní

Delegáciám v prílohe zasielame orientačnú poznámku predsedníctva k uvedenému predmetu na účely diskusie o smerovaní na zasadnutí Rady (EPSCO) 10. marca 2025.

Starším ľuďom v súčasnosti často hrozí vysoké riziko chudoby, pričom sa neuznáva plný rozsah ich pokračujúceho prínosu pre hospodárstvo a spoločnosť. Podceňovanie či dokonca diskriminácia alebo vylúčenie sťažujú mnohým starším ľuďom neskoršie roky života.

Hoci sa miera aktivity a zamestnanosti osôb vo veku 55 až 64 rokov od roku 2009 zvýšila, stále je výrazne nižšia ako u pracovníkov v hlavnom produktívnom veku, a to najmä medzi staršími ženami, čo naznačuje, že ešte existuje nevyužitý potenciál, ktorý by sa mohol aktivovať. Miera dlhodobej nezamestnanosti (12 mesiacov alebo viac) je takisto oveľa vyššia u starších pracovníkov ako v iných vekových skupinách. Aktivácia starších ľudí môže pomôcť zmierniť nepriaznivý vplyv starnutia obyvateľstva na pracovnú silu v EÚ a očakávaný nárast nedostatku zručností a pracovnej sily. Potrebne sú ciele politiky, aby sa odstránili špecifické prekážky zamestnanosti, ktorým čelia starší ľudia, ako je napríklad diskriminácia na základe veku pri prijímaní do zamestnania. Politiky zamestnanosti sa zvyčajne zameriavajú najmä na dospelých v „produktívnom veku“, čím sa obmedzuje prístup k pracovným príležitostiam alebo vzdelávaniu a odbornej príprave pre ľudí v dôchodkovom veku. Obmedzená dostupnosť služieb starostlivosti tiež negatívne vplyva na neformálne opatrovateľské povinnosti starších žien, ako aj na ich účasť na trhu práce.

Digitálne technológie sa často vnímajú ako prostriedok, ktorý prinesie riešenia pre starnúcu pracovnú silu. Možno by sa však mohlo urobiť viac pre zabezpečenie potrebných digitálnych zručností, ako aj prístupnosti, cenovej dostupnosti a všeobecnej dostupnosti nových technológií, s čím súvisí množstvo problémov vrátane jasného rizika vylúčenia niektorých ľudí.

Okrem osobitných služieb pre starších ľudí, ako sú dlhodobá starostlivosť, znižovanie zraniteľnosti a podpora začleňovania starších ľudí, je potrebný rovnaký prístup k bežným službám. Starnutie sa stále vo veľkej miere vníma z hľadiska nákladov, a nie z hľadiska príležitostí ako využiť rast dlhovekosti, pričom väčšina vlád vo svojich programoch tejto otázke pripisuje nízku dôležitosť.

V rámci vnútroštátnych politík by sa do sociálneho a hospodárskeho plánovania mali začleniť starnutie a vhodné podporné mechanizmy pre starších ľudí. Politiky týkajúce sa zamestnanosti, pracovných podmienok, zdravia, dopravy, bývania a sociálneho zabezpečenia by mali zohľadňovať potreby starších ľudí. Tieto sektorové ciele by sa mali začleniť aj do širších sociálnych stratégií.

Dôchodkové systémy môžu tiež uľahčiť dlhší pracovný život, najmä tým, že jednotlivcom umožnia kombinovať dôchodok s pokračujúcou profesionálnou činnosťou alebo tým, že sa posilnia stimuly na predĺženie participácie. Medzi faktory, ktoré treba zohľadniť, patria spravodlivé zaobchádzanie s pracovníkmi, ktorí vstúpili na trh práce včasnšie alebo pracujú na fyzicky náročných alebo nebezpečných pracovných miestach, alebo kombinovanie práce s rodinnými a opatrovateľskými povinnosťami, potreba zachovať príležitosti na prerozdelenie medzi príjmovými skupinami a ochrana prerušenia kariéry.

Na úrovni EÚ sa v záveroch Rady o začleňovaní otázky starnutia do verejných politík, o Akčnom pláne na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv aj o európskej stratégii v oblasti starostlivosti zdôrazňuje, že je dôležité zabezpečiť, aby boli starší pracovníci a starší ľudia naďalej aktívne zapojení do trhu práce a širšej spoločnosti. Komisia stanovila cieľ, aby do roku 2030 bolo zamestnaných 78 % Európanov, čím sa má zvýšiť sociálna konvergencia a posilniť sociálna Európa. Mnohé zásady Európskeho piliera sociálnych práv sú relevantné pre aktívne a zdravé starnutie – od prístupu k vzdelávaniu a celoživotnému vzdelávaniu a rovnakým príležitostiam, cez príjmy a dôchodky až po dlhodobú a zdravotnú starostlivosť alebo spravodlivé pracovné podmienky. Aby sa to dosiahlo, bude potrebné, aby EÚ a jej členské štáty naďalej investovali do kvalitných a inkluzívnych pracovných miest a pracovných podmienok pre všetkých vrátane starších pracovníkov.

Akčný plán piliera sa premietol do vysokého počtu a širokého rozsahu iniciatív, ktoré predložila Európska komisia v sociálnej oblasti, z ktorých mnohé majú priamy vplyv na starších ľudí. Európsky program v oblasti zručností obsahuje opatrenia zamerané na to, aby odborná príprava bola flexibilnejšia a vhodnejšia pre starnúce spoločnosti, zohľadňujúc celú dĺžku života. Predvídanie a zvládanie zmien v kontexte starnúcich spoločností je takisto jednou z priorít strategického rámca EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027.

Demografické zmeny pred nás stavajú nové výzvy a okrem iného si vyžadujú predĺženie pracovného života. V rámci politickej reakcie na tieto výzvy sa musí zohľadniť nespokojnosť verejnosti s návrhmi na zvýšenie veku odchodu do dôchodku a musia sa hľadať spôsoby, ako pozitívne stimulovať dobrovoľnú účasť na trhu práce. Najprv musíme odstrániť prekážky, ktorým v súčasnosti čelia starší pracovníci, aby zostali na trhu práce, a ponúknuť ciele riešenia na zabezpečenie vysokej kvality pracovného života. Členské štáty, ako aj európske inštitúcie musia uplatňovať prístup, ktorý bude odrážať realitu životného cyklu a vplyv zamestnania na život jednotlivca, pričom je potrebné v plnej miere využiť potenciál a skúsenosti starších ľudí na trhu práce a v spoločnosti. Niektoré z navrhovaných opatrení idú správnym smerom, ako napríklad silný dôraz na celoživotné vzdelávanie.

Vzhľadom na rôznorodosť trhu práce vrátane rozmanitosti odvetví, povolání, typov pracovných miest a zmlúv by sme mali identifikovať politiky a postupy na posilnenie postavenia starších pracovníkov.

Mnohé verejné politiky, ktoré môžu prispieť k posilneniu postavenia starších ľudí, patria v prvom rade do právomoci členských štátov, no starnutie obyvateľstva má značný vplyv na ponuku pracovnej sily a dlhodobú udržateľnosť verejných financií. Ide teda o výzvu, ktorej je potrebné venovať pozornosť v rámci európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politik a politik zamestnanosti. V tejto súvislosti je dôležité uplatňovať holistický prístup a prisúdiť rovnakú váhu politikám, ktoré podporujú aktívne starnutie, dobrovoľné predĺženie pracovného života a posilnenie postavenia starších ľudí v spoločnosti.

V posledných rokoch prešla EÚ hlbokými zmenami a prispôsobila svoje politické priority výzvam, ktoré ju očakávajú. EÚ je odhodlaná zabezpečiť udržateľnú prosperitu a konkurencieschopnosť a zároveň posilňovať sociálne trhové hospodárstvo a chrániť svoju suverenitu, hospodársku bezpečnosť a globálny vplyv.

Európsky semester ako ústredný mechanizmus koordinácie hospodárskych politík a politík zamestnanosti členských štátov poskytuje rámec na realizáciu potrebných investícií a reforiem. V priebehu európskeho semestra sa budú naďalej identifikovať sociálno-ekonomické výzvy a poskytovať usmernenia k politickým opatreniam potrebným na ich riešenie, aby sa zlepšila konkurencieschopnosť, udržateľnosť a sociálna spravodlivosť EÚ.

Cieľom európskeho semestra 2025 je zvýšiť konkurencieschopnosť a odolnosť EÚ voči budúcim zmenám podporou pokroku na ceste k zelenému, digitálnemu, inkluzívnemu a odolnému hospodárstvu.

V rámci semestra sa doteraz analyzovali výzvy súvisiace so starnutím obyvateľstva a tiež isté aspekty potenciálu starších pracovníkov, pričom sa odporúčalo viac odbornej prípravy a vytváranie pracovných miest v sektore zdravotnej a dlhodobej starostlivosti, čo je potrebné vzhľadom na rastúci dopyt po službách starostlivosti v súvislosti so starnutím obyvateľstva, a takisto sa odporúčalo zohľadniť význam integrácie starších pracovníkov do trhu práce s cieľom reagovať na nedostatok zručností a pracovnej sily. Väčší dôraz by sa však mohol klásť na starších ľudí ako zdroj pracovnej sily so zručnosťami, skúsenosťami a potenciálom alebo na zlepšenie zdravia alebo predĺženie zdravého života. Mala by sa zohľadniť nízka miera zamestnanosti starších ľudí na trhu práce a jej príčiny.

Vzhľadom na stratégiu EÚ v oblasti starostlivosti (2022) a odporúčanie Rady týkajúce sa prístupu k cenovo dostupnej vysokokvalitnej dlhodobej starostlivosti (2023), ktorými sa potvrdzuje úloha semestra pri realizácii stratégie, sa domnievame, že pozornosť by sa mala venovať politikám v oblasti zdravotnej a dlhodobej starostlivosti s dôrazom na pacienta.

V rámci semestra by sa tiež naďalej mala zohľadňovať miera chudoby a sociálneho vylúčenia starších ľudí, najmä starších žien, na úrovni EÚ. V oblasti celoživotného vzdelávania a zručností by sa mohla spomenúť nízka účasť starších ľudí na vzdelávaní dospelých.

Ak je našim cieľom zvýšiť úsilie na podporu odolného hospodárstva a sociálneho začleňovania, musíme zvážiť, akým spôsobom chceme v rámci európskeho semestra analyzovať verejné politiky zamerané na starnutie vo všeobecnosti, a z konkrétnejšieho hľadiska aj pozitívne stimuly pre predĺženie pracovného života, a predložiť členským štátom príslušné odporúčania.

V tomto kontexte sa ministri vyzývajú, aby sa vyjadrili k týmto otázkam:

- 1) *Aké politické stimuly využíva vaša krajina na podporu dlhšieho pracovného života?*
 - 2) *Myslíte si, že európsky semester už venuje dostatočnú pozornosť výzvam a príležitostiam súvisiacim so starnutím obyvateľstva alebo že by sa niektorým z nich mala venovať väčšia pozornosť? Ak áno, tak ktorým?*
-